

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący)

SSN Eugeniusz Wildowicz

SSN Paweł Wiliński (sprawozdawca)

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej,

w sprawie **O. S. (S.)**

skazanego wyrokiem łącznym,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 11 września 2025 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na niekorzyść

od wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej

z dnia 29 maja 2024 r., sygn. akt II K 174/24,

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu w Dąbrowie Górniczej do ponownego rozpoznania.**

[J.J.]

Eugeniusz Wildowicz Dariusz Świecki Paweł Wiliński

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym z dnia 29 maja 2024 r., sygn. akt II K 174/24, Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej, na podstawie art. 568a § 1 pkt 2 k.p.k., art. 569 § 1 k.p.k., art. 570 k.p.k. i art. 577 k.p.k. w zw. z art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 i 3 k.k. połączył kary ograniczenia wolności orzeczone wyrokami: Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 12 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 1182/21 (tj. karę roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin miesięcznie) oraz Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 6 maja 2022 r., sygn. akt II K 967/21 (tj. kary 4 miesięcy ograniczenia wolności i 10 miesięcy ograniczenia wolności, polegających na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin miesięcznie) i wymierzył skazanemu O.S. karę łączną 2 lat ograniczenia wolności, na poczet której zaliczył skazanemu okres zatrzymania w wymiarze 2 dni. Nadto, połączył kary ograniczenia wolności orzeczone wyrokami: Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 7 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 1063/22 (tj. karę 6 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin w stosunku miesięcznym), Sądu Rejonowego w Będzinie z dnia 27 marca 2023 r., sygn. akt VII K 243/23 (tj. karę 8 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin miesięcznie) i orzekł wobec skazanego O.S. karę łączną roku ograniczenia wolności. Równocześnie, na podstawie art. 90 § 2 k.k., Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej połączył środki karne orzeczone: wyrokiem Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 7 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 1063/22 (tj. zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres jednego roku) oraz wyrokiem Sądu Rejonowego w Będzinie z dnia 27 marca 2023 r., sygn. akt VII K 243/23 (tj. zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres jednego roku) i orzekł wobec skazanego jeden środek karny w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 2 lat. Nadto, na podstawie art. 572 k.p.k., Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej umorzył postępowanie w sprawie wydania wyroku łącznego w stosunku do kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, wymierzonych wyrokami: Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 6 maja 2022 r., sygn. akt II K 967/21, Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 7

grudnia 2022 r., sygn. akt II K 102/21 oraz Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 7 sierpnia 2023 r., sygn. akt II K 513/23 oraz ustalił, że w zakresie nieujętych przedmiotowym wyrokiem łącznym wyroki podlegają odrębnemu wykonaniu.

Powyższe orzeczenie uprawomocniło się, bez zaskarżenia, z dniem 6 czerwca 2024 r. (k. 33).

Kasację od tego orzeczenia wniósł Prokurator Generalny, który zaskarżył je w całości na niekorzyść skazanego i zarzucił:

„1. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 413 § 2 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 568a § 1 pkt 2 k.p.k., polegające na wymierzeniu skazanemu O.S. w wyroku łącznym dwóch kar łącznych w postaci: kary 2 lat ograniczenia wolności oraz kary roku ograniczenia wolności - w miejsce czterech jednostkowych kar ograniczenia wolności, orzeczonych wobec tego skazanego wyrokami: Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 12 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 1182/21, Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 7 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 1063/22 oraz Sądu Rejonowego w Będzinie z dnia 27 marca 2023 r., sygn. akt VII K 243/23 - bez jednoczesnego określenia na nowo wobec skazanego sposobu (formy) wykonania tej kary i niezbędnych elementów jej wymiaru, tj. wskazania obowiązku oraz wymiaru czasu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, o którym mowa w art. 34 § 1a pkt 1 k.k., względnie określenia obowiązku oraz wysokości potrącenia z wynagrodzenia za pracę, określonego w art. 34 § 1a pkt 4 k.k., w następstwie czego doszło do rażącej obrazy przepisu prawa karnego materialnego, tj. art. 86 § 3 k.k., skutkującej niemożliwością prawidłowego wykonania wyroku łącznego

2. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa procesowego i materialnego, a mianowicie art. 569 § 1 k.p.k. w zw. z art. 568a § 1 pkt 2 k.p.k., art. 572 k.p.k., art. 410 k.p.k. i art. 85 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 czerwca 2020 r., poprzez dokonanie nieprawidłowej oceny prawomocnych wyroków skazujących wydanych wobec O.S. w kontekście istnienia warunków do orzeczenia w wyroku łącznym kary łącznej, a w konsekwencji - przy przyjęciu, że podstawę rozstrzygnięcia o karze łącznej stanowią przepisy rozdziału IX ustawy Kodeks karny w brzmieniu obowiązującym

od dnia 24 czerwca 2020 r. - nieprawidłowe ustalenie realnego zbiegu przestępstw w rozumieniu art. 85 § 1 k.k. w ww. brzmieniu, obejmującego jedynie przestępstwa będące przedmiotem postępowań toczących się przed Sądem Rejonowym w Dąbrowie Górniczej w sprawach o sygn. akt II K 1182/21 oraz II K 967/21 w sytuacji, gdy realny zbieg przestępstw, będący obiektywnym ustaleniem, wyznaczony jest wyrokiem Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 12 stycznia 2022 r., sygn. akt II K 1182/21, jako chronologicznie pierwszym wyrokiem, zamykającym grupę przestępstw pozostających w realnym zbiegu, albowiem przestępstw przypisanych wyrokami Sądu Rejonowego w Dąbrowie Górniczej z dnia 6 maja 2022 r., sygn. akt II K 967/21 oraz z dnia 7 grudnia 2022 r., sygn. akt II K 102/21, skazany dopuścił się odpowiednio: w okresie od 23 do 30 kwietnia 2021 r., w dniu 24 kwietnia 2021 r. oraz w nocy z 21 na 22 października 2020 r. oraz w dniu 22 października 2020 r., tj. przed datą wydania wyroku w sprawie o sygn. akt II K 1182/21 i jednocześnie kary wymierzone temu skazanemu w sprawach o sygn. akt II K 1182/21, II K 967/21 i II K 102/21 w postaci (odpowiednio): kary roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności, kary 4 miesięcy ograniczenia wolności, kary miesiąca pozbawienia wolności i 10 miesięcy ograniczenia wolności, kary roku pozbawienia wolności oraz kary 3 miesięcy pozbawienia wolności, są karami podlegającymi łączeniu w rozumieniu przepisów prawa materialnego, co nakazywało - w świetle art. 87 § 1 k.k. - rozważenie możliwości ich połączenia i orzeczenia - w granicach wynikających z art. 86 § 1 k.k. - jako kary łącznej kary pozbawienia wolności, względnie odstąpienie od tego połączenia, pozostawienie kar do odrębnego wykonania i umorzenie w tym zakresie postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego”.

Podnosząc powyższe, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Dąbrowie Górniczej do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja okazała się zasadna.

Pierwszy z zarzutów kasacji okazał się oczywiście zasadny, choć jego redakcja nie jest precyzyjna w zakresie, w jakim pomija wyrok skazujący wydany w

sprawie II K 967/21, mimo że kara nim orzeczona również weszła w skład jednej z kar łącznych. W sentencji zaskarżonego wyroku łącznego nie wskazano sposobu wykonania orzeczonych kar łącznych ograniczenia wolności, mimo że z treści art. 86 § 3 k.k. w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2015 r. wynika jednoznacznie, iż wymierzając karę łączną ograniczenia wolności, sąd określa na nowo obowiązki lub wymiar potrącenia, o których mowa w art. 34 § 1a k.k., a także może nałożyć na sprawcę obowiązki wymienione w art. 72 § 1 pkt 2-7a k.k., jak również orzec świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 k.k. Tym samym, w sytuacji łączenia kar ograniczenia wolności w wyroku łącznym, Sąd zobligowany jest do określenia na nowo postaci kary łącznej ograniczenia wolności, tj. określenia formy jej wykonywania, a więc wskazania czy kara ta będzie polegała na obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, czy też na potrąceniu wynagrodzenia za pracę i stosownie do tego wskazania, mając na uwadze treść art. 86 § 1 k.k., zobowiązany jest również do określenia wymiaru godzin wykonywania przez skazanego w stosunku miesięcznym nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne (zgodnie z treścią art. 35 § 1 k.k.), względnie - wysokości potrącenia z wynagrodzenia za pracę (zgodnie ze wskazaniem wynikającym z art. 34 § 1a pkt 4 k.k.). W konsekwencji, Sąd Rejonowy pomijając obowiązek określenia formy i wymiaru orzeczonych kar łącznych ograniczenia wolności, dopuścił się rażącej obrazy przepisów prawa materialnego i procesowego, tj. art. 86 § 3 k.k. oraz art. 568a § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 413 § 2 pkt 2 k.p.k. Uchybienie to miało istotny wpływ na treść orzeczenia, albowiem w istocie uczyniło orzeczone kary niewykonalnymi.

Zasadny okazał się także drugi z zarzutów kasacji. Objęcie węzłem kary łącznej wszystkich, a nie tylko wybranych wyroków, które pozostają w układzie, o jakim stanowi art. 85 § 1 k.k., ma charakter obligatoryjny. Zatem Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej zobowiązany był do rozważenia możliwości orzeczenia - w oparciu o przepis art. 87 § 1 k.k. - kary łącznej obejmującej w istocie trzy a nie dwa wyroki skazujące. Wymierzono nimi skazanemu odpowiednio: 1) karę roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności (orzeczoną w sprawie o sygn. akt II K 1182/21), 2) karę 4 miesięcy ograniczenia wolności oraz wymierzone w trybie art. 37b k.k. kary miesiąca pozbawienia wolności i 10 miesięcy ograniczenia wolności (orzeczone w

sprawie o sygn. akt II K 967/21) oraz 3) karę roku pozbawienia wolności i karę 3 miesięcy pozbawienia wolności (orzeczone w sprawie o sygn. akt II K 102/21). Nie budzi też wątpliwości, że wszystkie przypisane O.S. ww. wyrokami przestępstwa pozostawały w zbiegu realnym, o którym mowa w art. 85 § 1 k.k. W konsekwencji orzeczone za nie kary (łącznie 6 kar jednostkowych, w tym 3 ograniczenia wolności i 3 pozbawienia wolności) podlegały łączeniu w rozumieniu przepisów o karze łącznej (art. 87 § 1 k.k.). Tymczasem Sąd Rejonowy nie uwzględnił jednego z wydanych wyroków, tj. wyroku w sprawie II K 102/21, jednocześnie zaś wydając wyrok łączny wziął pod uwagę w ramach kolejnego zbiegu inne dwa skazania i dokonał połączenia wyłącznie orzeczonych nimi jednostkowych kar ograniczenia wolności, w konsekwencji wymierzając w zaskarżonym wyroku łącznym dwie kary łączne ograniczenia wolności. W ten sposób, wskutek nieprawidłowej oceny prawomocnych wyroków skazujących wydanych wobec O.S., Sąd Rejonowy błędnie ustalił zakres realnego zbiegu przestępstw z naruszeniem art. 85 § 1 k.k., a uchybienie to miało niewątpliwie istotny wpływ na treść wydanego wyroku łącznego, jednocześnie zaś dokonał wybiórczego połączenia kar ograniczenia wolności z kilku wyroków skazujących w ramach dwóch odrębnych zbiegów, zupełnie pomijając przy tym kary pozbawienia wolności. Także to uchybienie miało charakter rażący i jednocześnie miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia.

W tym stanie rzeczy należało uchylić zaskarżony wyrok łączny w całości i sprawę O.S. przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Dąbrowie Górniczej, który uwzględniając powyższe rozważania wyda orzeczenie zgodne z prawem, poczynsz od ponownego ustalenia przestępstw pozostających z zbiegu w świetle art. 85 § 1 k.k., a następnie prawidłowego orzeczenia na tej podstawie kary łącznej i – w sytuacji ew. wymierzenia kary łącznej ograniczenia wolności – określenia również sposobu jej wykonania.

Orzekając ponownie Sąd Rejonowy zobowiązany będzie dokonać wyboru właściwego i adekwatnego sposobu połączenia zbiegających się kar. Przypomnieć więc należy, że skutkiem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r. (P 20/17) doszło do modyfikacji treści normy wynikającej z art. 87 § 1 k.k. i obecnie brak jest obowiązku łączenia zbiegających się kar pozbawienia wolności i kar ograniczenia wolności w jedną karę łączną pozbawienia wolności. Dopuszczalne jest

więc, po ustaleniu istnienia realnego zbiegu przestępstw, za które wymierzono kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności, odstąpienie od połączenia kar w trybie tego przepisu, co wydaje się uzasadnione zwłaszcza w sytuacji, w której wydanie kary łącznej pozbawienia wolności byłoby nieproporcjonalną dolegliwością wobec osoby objętej taką karą. Jak wskazuje Sąd Najwyższy w swym orzecznictwie sąd nie jest więc już zobligowany z mocy prawa dokonać automatycznej zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności i wymierzyć karę łączną pozbawienia wolności (zob. wyrok SN z 21 października 2021 r., V KK 322/20). W konsekwencji wyrok TK powoduje, że w zakresie łączenia kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności, pomimo realnego zbiegu przestępstw, istnieje odstępstwo od zasady obligatoryjnego orzekania kary łącznej wynikające z art. 85 § 1 k.k. W żadnym wypadku nie oznacza to jednak dowolności w samym wyborze, które z kar orzeczonych w wyrokach objętych zbiegiem realnym przestępstw muszą być uwzględnione, albowiem przepis art. 85 § 1 k.k. jest w tym zakresie jednoznaczny. W polu widzenia Sądu pozostawać powinna jednak także trzecia możliwość, związana z oceną istnienia podstaw do połączenia osobno kar pozbawienia wolności i osobno kar ograniczenia wolności. Możliwość taką wprost przewiduje wprawdzie tylko art. 87 § 2 k.k., limitując ją do wąsko wskazanego zakresu, tj. jeśli kara łączna pozbawienia wolności nie przekraczałaby 6 miesięcy, a kara łączna ograniczenia wolności 2 lat. Wykładnia przepisu art. 87 § 1 k.k. uwzględniająca zmianę obligatoryjnego charakteru decyzji o tym, że skutkiem łączenia kar pozbawienia wolności i kar ograniczenia wolności może być wyłącznie kara pozbawienia wolności, otwiera jednak także drogę do takiej interpretacji tego przepisu, w myśl której dopuszczalne jest i w tym przypadku, tj. w razie odstąpienia od wymierzenia jako kary łącznej tylko kary pozbawienia wolności, połączenie odrębnie kar pozbawienia wolności i odrębnie kar ograniczenia wolności, pomimo niespełnienia warunków z art. 87 § 2 k.k. albo połączenie tylko kar ograniczenia wolności bez łączenia z karą pozbawienia wolności.

Sąd Najwyższy dostrzega przy tym stanowisko wyrażone w orzecznictwie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2023 r., sygn. akt II KK 439/23), w którym wskazano, że uwzględniając okoliczności konkretnej sprawy na podstawie art. 87 § 1 k.k. należy wymierzyć albo karę łączną pozbawienia wolności albo od

takiego zabiegu odstąpić (z wyjątkiem ujętym w przepisie art. 87 § 2 k.k.). Pogląd ten znajduje pełne uzasadnienie w stanie faktycznym sprawy, w który stanowisko to wyrażono, a odmiennym od występującego w sprawie niniejszej. Jednocześnie jednak wykładnia językowa i systemowa przepisu art. 87 § 1 k.k. w obecnym brzmieniu nie wyklucza możliwości wydania wyroku łącznego - obejmującego zbiegające się skazania na kary ograniczenia wolności i pozbawienia wolności - przewidującego orzeczenie nie tylko kary łącznej pozbawienia wolności, ale także wyłącznie kary łącznej ograniczenia wolności. Taka możliwość pozostaje też niewątpliwie w zgodzie z samą istotą instytucji wyroku łącznego i kary łącznej, w tym z potrzebą racjonalizacji karania sprawcy, któremu wymierzono wiele kar tego samego rodzaju, z potrzebami praktyki, usprawnieniem postępowania w zakresie wyroku łącznego, który jako instytucja utracił już dawno na skutek licznych nowelizacji swoją spójność i wreszcie z zasadą proporcjonalności. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 2 lipca 2019 r. (III KK 383/19) przesłanką wydania orzeczenia na podstawie art. 87 § 1 k.k. jest nie tylko dokonanie końcowej oceny, czy w jego efekcie cele kary zostaną spełnione ale także respektowanie reguł wymiaru kary łącznej wskazanych w art. 86 § 1 k.k. oraz dyrektyw wymiaru tej kary, o których mowa w art. 85a k.k. Te wszystkie względy przemawiają za potrzebą rozważenia przez Sąd ponownie rozpoznający tę sprawę możliwości przyjęcia wykładni przepisu art. 87 § 1 k.k. przyjaznej dla samej instytucji, skazanych i dla interesu wymiaru sprawiedliwości. Wykonanie tak orzeczonych kar łącznych dokonane być może na podstawie stosowanego per analogiam art. 17a k.k.w.

Wobec braku sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, trudno stwierdzić, jaki pogląd w zakresie wykładni art. 87 § 1 k.k. wyraża Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej. Biorąc pod uwagę podstawę prawną wyroku wiadomo jedynie, że pomimo wskazania na art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 i 3 k.k. Sąd ten w wydanym wyroku łącznym dokonał wybiórczego połączenia kar ograniczenia wolności z kilku wyroków skazujących niepozostających w zbiegu realnym, zupełnie pomijając przy tym kary pozbawienia wolności (art. 85 § 1 k.k.). Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej usunie wskazane mankamenty orzeczenia, a orzekając weźmie pod uwagę, że istnieją wszelkie podstawy do stosowania

przepisów regulujących instytucję wyroku łącznego w sposób zwiększający jej funkcjonalność i proporcjonalność.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji.

Eugeniusz Wildowicz

Dariusz Świecki

Paweł Wiliński

[WB]

[a.ł.]